

HODNOCENÍ DISERTAČNÍ PRÁCE

JMÉNO DIPLOMANTKY: MGR. PAVLÍNA VALOUCHOVÁ
KATEDRA: SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE,
FILOZOFICKÁ
FAKULTA, UNIVERZITA PALACKÉHO
VEDOUČÍ PRÁCE: DOC. LIBORA OATES-INDRUCHOVÁ, PhD
NÁZEV PRÁCE: „KRÁSNÝ HOLKY“: NEFORMÁLNÍ SOCIÁLNÍ KONTROLA ŽEN
PROSTŘEDNICTVÍM VZHLEDU

Předložená práce tematickou analýzou rozhovorů s 18 mladými ženami (20-35 let) zkoumá proces neformální sociální kontroly žen prostřednictvím vzhledu v oblasti partnerských vztahů a pracovního trhu. Výzkumným kontextem práce jsou teorie formální a neformální sociální kontroly (Ross, Cooley, Lumley, Mead, Dahrendorf, Hollingshead, Horwitz, Foucault) včetně teoretického uchopení genderového aspektu sociální kontroly (Šmausová, Smart, Bartky, Schur, Wolf).

Rozsahem výzkumu a použité literatury práce splňuje minimální standarty doktorandské disertace. Kladem práce je pak především kvalita zpracování teoretického rámce, který je zpracován přehledně, s evidentním porozuměním teorií doktorandkou a vhodně vymezuje pole výzkumu. Téma práce je v české společnosti aktuální, byť k jeho pojetí mám některé výhrady a otázky k diskusi u obhajoby.

Otázka sociální kontroly žen patřila ke žhavým tématům druhé vlny euroamerického feminismu a její první systematické pojetí lze vysledovat již v *Sexuální politice* Kate Millett z roku 1970. Souvisejícím tématem jsou pak práce věnující se konstrukcemi a produkcí ženskosti (femininity). Práce tohoto typu byly obzvláště hojné v 80. letech 20. století. To neznamena, že téma sociální kontroly je tím vyčerpané a nemělo by se v něm dál bádát, nicméně předložená dizertace by měla prací k sociální kontrole nejen využít pro teoretické zarámování výzkumu, ale také říci, kam se v této diskusi situuje, proč se k ní nyní vrací a—především—kam ji posouvá. Toto vymezení v textu chybí, jakož i literatura z oblasti studia femininity, i když autorka vlastně s konceptem ženskosti celou dobu pracuje.

Vlastní analýza se pak soustředí z fyzického vzhledu především na tloušťku či nadváhu a řada ukázek z rozhovorů jsou často obsažné výpovědi informantek o pocíťování vlastní tělesné tloušťky a jejím přijímání sociálním okolím. Přínos práce by tedy zvýšilo, kdyby se autorka zaměřila především na tento aspekt, jelikož na rozdíl od neformální sociální kontroly ženskosti v obecné rovině patří kulturní konstrukce tloušťky (tj. včetně konstruování vztahu k vlastnímu tělu) ve vztahu k sociální kontrole k tématům jen málo probádaným.

Samotné analýzy dat šlo též daleko lépe v práci využít. Autorka zjevně sebrala spoustu zajímavého materiálu, nicméně jej používá pouze k ilustraci argumentu, avšak analyticky zůstává nevyužit.

Konečně, celému disertačnímu textu chybí závěr, v němž by se autorka vrátila ke svému teoretickému rámci z úvodních kapitol, vztáhla k němu výsledky analýzy dat a vysvětlila, v čem spočívají původní zjištění výzkumu. Disertace obsahuje jen Závěrečné shrnutí, které je však pouze shrnutím práce, a jako takové užitečné pro zběžnou orientaci v textu pro členy a členky komise, kteří nebudou moci číst celý text, a ani není autorkou jako součástí texty disertace předloženo (je vyčleněno z číslování kapitol).

Díleč nedostatky:

1. Metodologická část je poněkud zmatená: autorka odkazuje několikrát na ohniskové skupiny (str. 56 a další), ale nikde nepopisuje, jestli, jak a kolik jich prováděla. Na str. 60 pak uvádí, že součástí profilu informantek byl vzdělanostní aspekt, ale tento není součástí charakteristik vzorku na str. 59 a nefiguruje žádným způsobem v analýze dat. Zohlednění vzdělanostního aspektu v analýze by analýzu prohloubilo.

2. Autorka píše, že provedla kvalitativní obsahovou analýzu, jde ovšem o tematickou textovou analýzu.
3. Není zřejmé, proč je v titulu práce použita nespisovná forma přídavného jména („krásný“ namísto „krásné“). Dále v textu překlad obratu „nice girls“ jako „správné holky“ je zavádějící, lépe „hodné holky“.
4. Praxe autorky z ukázek rozhovorů odstranit vulgarismy (vysvětlení na str. 61) působí v práci na téma neformální *kontroly* žen přinejmenším komicky, přinejhorším cenzurně.

Otázky pro obhajobu:

1. Jaké jsou původní výsledky práce (viz definice disertační práce ve vysokoškolském zákoně: disertace musí přinést původní výsledky)?
2. Kritická studia mužů (počínaje Lynne Segal) se již dlouho zabývají konstrukcí muže jako objektu spotřební kultury, což též následně zakládá sociální kontrolu, a hierarchiemi mezi muži (Robert/Raewyn Connell), z nichž vyplývá, že muži jsou v současné západní společnosti také podrobeni sociálně kontrolnímu tlaku. V textu disertace ale na několika místech informátorky vyjadřují názor, že muži nepodléhají stejné sociální kontrole prostřednictvím vzhladu, jako ženy. Je tedy české prostředí možná díky jinému historickému kontextu (genderová kultura zde neprošla v období socialismu stejným zpochybňováním genderových rolí jako v euroamerických společnostech, z jejichž teorií práce čerpá)? Vedl snad tento pocíťovaný rozdíl v genderové kultuře k tomu, že muži nebyli zařazeni do vzorku jako srovnávací prvek? Pokud ano, pak je potřeba toto vysvětlit a českou situaci historicky zařadit a vyargumentovat—takovéto situování by totiž vedlo k jasné formulaci původních výsledků práce.

HODNOCENÍ:
VEDOUcí PRÁCE:
DATUM:

DOPORUČUJI K OBHAJOBĚ
DOC. LIBORA OATES-INDRUCHOVÁ, PH.D.
4.4.2013